

РЕЦЕНЗИЯ

**за научните трудове и учебната дейност
на доц. д-р Мария Петрова Кърджиева,
представени за участие в конкурс за заемане
на академична длъжност „професор”
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,
обявен в ДВ бр.72 /22.08.2023г. за нуждите
на ВСУ „Черноризец Храбър”**

**Разработил: проф. д-р Антон Христов Андонов, АМТИИ „проф.Асен
Диамандиев”, ПН Музикално и танцово изкуство, Хореография**

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ, бр.72/22.08.23г.) и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра „Изкуства” към Архитектурен факултет. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс е подала документи **единствено доц. д-р Мария Петрова Кърджиева, доцент по „Хореография” в катедра „Изкуства” на ВСУ „Черноризец Храбър”**. Кандидатът доц. д-р Мария Петрова Кърджиева е представила списък от общо 8 заглавия, 2 монографии, 4 публикации в научни издания. Съответстваща на профила на конкурса може да се приеме художественотворческата дейност на кандидата изразена в самостоятелно реализираната режисура на 2

концерт-спектакъла в областта на танцовото изкуство и присъствието ѝ в художественотворчески екипи при осъществяването им. Представени са и всички други изискуеми документи: дипломи и сертификати, потвърждаващи квалификацията на кандидата, справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ, справка за дейността на доц. д-р Мария Кърджиева по критериите и показателите за оценка на кандидата във връзка с учебната дейност, във връзка с научно-изследователската дейност и други негови постижения, списък с научни публикации, резюме на публикациите, справка за цитиранията, авторска справка за научните приноси и другите необходими документи за участие в конкурса. Представените монографични трудове и други публикации, не повтарят научната продукция на кандидата за придобиване на ОНС "доктор". Спазени са минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ. Предвид гореизложеното считам, че са налице всички предпоставки и са спазени всички условия за участие в посочения конкурс.

2. Данни за кандидата

Мария Петрова Кърджиева е доказан хореограф - педагог с дългогодишен и богат опит в българското фолклорно танцово изкуство. От 2003 г. тя работи като асистент във ВСУ „Черноризец храбър” гр. Варна и е хореограф на Студентски ансамбъл „Академика”. През 2008г. започва активно да участва в творческия процес на Академичен танцов театър „Черноризец храбър” като постановчик и хореограф, където личи високия професионализъм и творчески усет в изграждането и претворяването на многобройни танцови постановки от различни региони на България под нейно ръководство.

Своите познания в областта на българското танцово изкуство кандидатката прилага и в дългогодишната си преподавателска работа от 2003 г. във Варненски Свободен Университет по водещите дисциплини:

„Хореографска композиция” и „Хореографска режисура”.

През 2013 г. доц. Мария Кърджиева придобива ОНС „доктор” по Организация и управление извън сферата на материалното производство с дисертационния труд: „Съвременни подходи за усъвършенстване на управлението на фолклорното сценично изкуство”.

Доц. д-р Кърджиева съчетава успешно преподавателската си работа във ВСУ „Черноризец Храбър” активно в сферата на художественотворческа дейност. Участва в Национални академични форуми, научни конференции, организира и режисира концертни формати. Притежава множество грамоти и награди с които заслужено се доказва таланта и отличната работа на професионалиста Мария Кърджиева:

- Грамота на Националното представителство на студентските съвети в категорията за цялостен принос в областта на българската култура - „Те – носителите на просвета 2017г.“

- Грамота от декана на Архитектурен факултет, ВСУ- за високо ниво на художественотворческата дейност през 2021/2022 г.

- Варненски свободен университет удостоверява, че доц. д-р Мария Кърджиева е отличена с награда „Сребърен пръстен“ на СУ „Ч.Храбър“ във връзка с 25- годишнината на Академичен танцов театър на ВСУ, май 2023г.

- НЧ „Развитие – 1903“ село Блъсково удостоява доц. д-р Мария Кърджиева със званието Заслужил читалищен деятел за изключителен принос в развитието на читалищното дело по повод 120 години от основаването на читалището, 2023г.

Натрупаният експертен опит на доц. Кърджиева я прави желан член на екипи за разработване на учебни програми и лекционни курсове във ВСУ „Черноризец храбър” по: Хореографска композиция и режисура, Методика на преподаване на БНТ, Етнография, Фолклорни експедиции, История и образци на българската хореография, Сценично оформление, Културни

политики. Съществен е приносът на доц. д-р Кърджиева за издигане имиджа на ВСУ „Черноризец храбър”.

Като хореограф и постановчик в художественотворческия и организационен екип на Академичен танцов театър „Черноризец храбър”, тя участва в подготовката и представянето на Университета в значими творчески форуми в цялата страна. Постановъчна ѝ дейност и експертното присъствие в журирането на редица национални танцови конкурси благоприятстват за създаването на многобройни контакти и утвърждаването на ВСУ „Черноризец Храбър”, като водеща образователна институция в областта на танцовото изкуство.

2. Обща характеристика на научната продукция на кандидата

Доц. Мария Кърджиева в годините се доказва като отличен изследовател и педагог с нейната задълбочена работа във всички нива на образователната ни система от сферата на танцовото изкуство. Кандидатката в конкурса представя за хабилитация - монографична разработка : **"Приноси към проучването на историческото и фолклорното наследство на Съртовската етнографска група"**, която притежава висока степен на актуалност във фолклорната култура и чрез която се дава публичност на един изключително интересен етнографски микрорайон от североизточна България.

Трудът е респектиращо по обхвата на проблематиката си и притежаващо солидна аргументация изследване. Посветено на едно от най-богатите явления на българската култура – фолклорната традиция и нейната локална разновидност в областта на танца от Провадийския край. Това е **първото** по рода си цялостно и обобщено научно изследване базирано на лични теренни проучвания с описани, систематизирани и анализирани игри и хора с обреден и развлекателен характер. Общият му обем е 132 страници с включени танцови и нотни примери, цитати на информатори и снимков материал.

В **първа глава** информацията ситуира обекта на изследването в трудове на различни автори, чийто изводи са база за изследователските задачи на М. Кърджиева. Провокирана от една неинтерпретирана до този момент в академичното пространство тема, много задълбочено и хронологично е представен етносният конструкт на района, праистория, античност, средновековие, връзката с различни етносни групи оставили своите следи от миналото. Конкретно и задълбочено е изследван и анализиран въпросът между етносите „хърцои“ и „съртовци“ чрез историографски писмени артефакти и множество материални и духовни следи.

Във **втора глава „Фолклорната традиция на Сърта“** е поставен подробен акцент върху историята на региона и обичайно-обредния календар чрез интересни факти, легенди и множество фотоси, носещи духа на старинна култура, минало и съдба на населението. Авторката е постигнала максимална задълбоченост и автентичност при проучването, поради факта, че лично е провела анкетите с информаторите. Тя ясно очертава конкретен профил на празничния календар чрез обредни действия, символични ритуали, словесни и музикални примери с послания за произхода и развитието на фолклорната традиция. **Съществен принос** са живите разкази на хората от селището, свързани с локалната обредност, пресъздавана и предавана от поколение на поколение. Притегателен център за това е читалищната дейност в селото, която е пазител на традициите, обединител на хората, чрез развитието на богатата художествена самодейност през годините с различни форуми и инициативи.

Трета глава „Танцовата традиция на Сърта“ заема изключително важно място в разработката, като етноложко изследване на стилистиката и характера на игрите и хората от региона. Високата стойност на проучените и анализирани примери доказват оригиналния подход към теренната

работана на М. Кърджиева, базирана на писмени източници и собствени краеведски материали, което е **принос** във фолклорната танцова наука. Подробното класифициране според форма, място на изпълнение, определена танцувална лексика, хват и съпровод, разкриват дълбоката история на традиционната танцова култура. Освен това авторката успява да проследи трансформацията на архаични образци, станали достояние в изявата на самодейните танцови групи. Кърджиева е подхождала откровено и смело към изследвания материал, като си е позволила да цитира буквално някои от спомените на участниците, които внасят допълнителен колорит свързан с традиционната култура *„Имаше голям мегдан горе над моста, играеха се много хора. Това помня аз, като хлапе. Трайно се е запечатало в паметта ми. Преди Великден, всяка неделя се събираха хората от селото. Хоро се виеше, започваше някъде 4-5 следобед до тъмно...“*

В заключение бих казал, че монографията „Приноси към проучването на историческото и фолклорно наследство на Съртовската етнографска група“ се отличава с богат информационен материал свързан с традиционната култура от Провадийско и представлява **сериозен принос** за съхранение на историческата фолклорна памет. То е **ценно** теоретично пособие за всички радатели на фолклорната наука и изкуство и има практико-приложно значение за обучението на студенти и докторанти във висшите учебни заведения по изкуства и в частност специалност „Българска народна хореография“.

Съществен принос по хабилитацията на доц. Кърджиева е монографията: „**Петър Ангелов. Живот с душата на танца**“. Авторката много задълбочено чрез факти и доказателства представя за **първи път** творческия път на хореограф-режисьора Петър Ангелов. Създал огромно по мащаби и съдържание творчество, като автор на сценични танцови произведения, възпитал десетки свои млади последователи в създадената от

него специалност „Хореография” във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”. В изложението на изследването са поместени ценни за историята на българската народна хореография биографични материали, статии, рецензии, текстове, интервюта, мисли, които идентифицират няколко основни етапа от творческата и житейската история на твореца Петър Ангелов.

Доц. д-р Мария Кърджиева е автор и на публикации свързани с хабилитацията, които намират широка публичност чрез реномираните академични издания и обогатяват научното поле в българския танцов фолклор в теоретичен и практически аспект:

- Академичен танцов театър „Ч. Храбър” – Творчески сезон 2014/2015. ГОДИШНИК - Варненски свободен университет. - Варна: ВСУ, 2015, ISSN 1310-800 X, стр. 149-153
- Ансамбъл за народни песни и танци “Варна” емблема в културната история на Варна. ИЗВЕСТИЯ на Съюза на учените – Варна. Културното наследство на Варна’2016. ISSN 1314-586X, стр. 3-8
- Building up a competent profile and requirements for knowledge and skills to the folklore ensemble manager in Bulgaria. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, Vol 28 No 4 (2018), ISSN 2313-7525, стр. 57-79
- Либретото основен компонент при създаването на действена танцова форма на фолклорна основа. e-JOURNALVEU. – Варна: Варненски свободен унив., Раздел „Изкуства и Дизайн“, бр.12/2019, ISSN 1313-7514 (online)

С голяма **значимост** са режисурата на концерт-спектаклите от доц. д-р Кърджиева. Чрез тях авторката доказва високо-стойностна продукция и задълбочена работа, която е творческо достижение в областта на българското сценично танцово изкуство.

- Концерт-спектакъл „България – Един завет“ по повод Националния

празник на България, 3 март 2019, ФКЦ-Варна, Община Варна и ВСУ "Ч. Храбър".

- Фолклорен празничен концерт „Аз българин съм се родил“, по повод 3 март – националният празник на България 2021 г. Община Варна и ВСУ "Ч. Храбър" .

3. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Представената справка свидетелства за изключително високия професионализъм на доц. д-р Мария Кърджиева, за нейния огромен, системен и всеотдаен труд със студентите. Педагогическата ѝ дейност е подчинена на утвърждаване във ВСУ „Черноризец Храбър“ на специалност „Хореография“ и във възпитание на отлично подготвени кадри в областта на танцовото изкуство. Доц. Кърджиева преподава по дисциплините: „Хореографска композиция и режисура“, „История на танца“, „Етнография“, „Артмениджмънт“, „История и образци на българската народна хореография“, „Компютърни музикални и видео програми“, „История на българската хореография и образование“, „Фолклорни експедиции“, „Сценично оформление“. Голяма част от завършилите студенти на доц. д-р Мария Кърджиева са реализирани успешно като:

- ✓ Изпълнители в професионални фолклорни ансамбли у нас;
- ✓ Ръководители на фолклорни формации и ансамбли;
- ✓ Преподаватели по български народни танци в НУФИ, СОУ, детски центрове и танцови школи;
- ✓ Някои от тях са носители на високи награди от национални и регионални конкурси.

Учебно-методическата дейност на доц. Кърджиева е свързана с активно участие в учебния процес в различните образователни степени (бакалавър, магистър), в създаване и актуализиране на учебни планове и

програми, подпомагане подготовката на студенти за участие в художественотворчески прояви, работа със студентите като хореограф на Академичен танцов театър. Ежегодно тя е научен ръководител на дипломанти (бакалавър, магистър) от специалността. Научен ръководител на успешно защитил докторант.

4. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

- За **първи път** в обсега на научно изследване попада един изключително интересен и старинен район Сърта, който може да се определи като „фолклорен резерват“, изследван и анализиран в осемнадесет села от района на Провадия.
- Изследваните и анализирани обичаи от село Блъсково, Провадийско, очертават един профил на празничния календар, който сочи, че фолклорната традиция на селото, макар и фрагментарно променена, е жива.
- В процеса на изследването се отличава Сърта като отделен етнографски район. Констатира се стилово смесване на Тракия и Добруджа, което е резултат на миграционни процеси и предпоставка за формиране на специфична стилистика и характер в танцовия фолклор.
- Отбелязва се, че е настъпила дефинитивна **промяна на понятието „автентичен“**, тоест народната традиционна култура бавно започва да отмира.
- За **първи път** се представя житейския и творчески път на Петър Ангелов, който убедително се вписва в развитието и утвърждаването на националната ни хореография.
- За **първи път** в научното пространство се представя Академичен танцов театър „Ч. Храбър“, като уникална образователно-творческа структура на Варненски свободен университет, с мисия, обосновка на наименованието и задачи.

- За **първи път** се прави научен обзор на дейността на Професионален Ансамбъл за народни песни и танци „Варна” от създаването му до неговата ликвидация , като се доказва че е бил емблема и важен фактор за добрата културна политика на града.
- Анализират се функциите на ръководство във фолклорните ансамбли, очертавайки конкретен профил на длъжността „мениджър” и главен художествен ръководител /директор/.
- Изведени са основните компоненти за изграждане на танцово либрето, с цел подпомагане и изграждане на концепция за създаване на художествено танцово произведение.
- Режисурата на двата спектакъла посветени на 3 март- Националния празник на България, допринася за развитието на тематичната спектаклова форма в сценичното танцово изкуство.

5. Бележки и препоръки

Препоръчам на доц. д-р Мария Кърджиева да продължи изследователската си работа в избраното от нея поле на знанието и да търси непрекъснато съвременната синкретична връзка между хореографската теория и творческо- художествената практика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере доц. д-р Мария Петрова Кърджиева да заеме академичната длъжност **„професор”** в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

02.11.2023 г.

Изготвил рецензията:

проф. д-р Антон Андонов